

YARATICILIK VE ÖZEL EĞİTİMLİ ÇOCUKLARIN SANAT EĞİTİMİ YOLUYLA YARATICILIKLARININ GELİŞTİRİLMESİ

Doç. Dr. Fahrettin GEÇEN

*İnönü Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Resim Bölümü,
fahrettingecen72@gmail.com Orcid: 0000-0002-0787-7505*

Öğr. Gör. Ümit PARSIL

*Adıyaman Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü,
umitparsil@adiyaman.edu.tr Orcid: 0000-0002-1901-5400*

ÖZET

Özel eğitim günümüzde de önemle üzerinde durulması gereken bir alandır. Özel eğitilmiş çocuklar normal bireylerden farklı biyolojik-fizyolojik, zihinsel yapıya sahip olabilirler. Bu sebepten ötürü bu bireylerin eğitim ve öğretimi özel bir program ile yürütülmelidir. Her çocuğun zihinsel gelişimi için eğitim kurumları elinden geleni yapmaktadır. Çocukların kendilerini gerçekleştirmeleri ve üretken olabilmeleri için eğitim-öğretim görmeleri şarttır. Eğitim-öğretim de çocukların zihinsel ve ruhsal gelişimlerinde yaratıcılık önemli bir öğedir. Özel eğitilmiş çocuklarında gelişiminde yaratıcı öğelerin geliştirilmesi gereklidir. Özel eğitilmiş çocukların yaratıcılıklarının geliştirilmesi için kullanılması gereken önemli derslerden bir tanesi ise Görsel Sanatlar dersidir. Bu araştırmanın amacı Yaratıcılığı anlamak ve Özel eğitilmiş çocukların yaratıcılıklarının geliştirmelerinde görsel sanatlar eğitiminin yararlarını ortaya çıkarmaktır. Yaratıcılığın gelişimdeki yerini, özel eğitilmiş çocukların eğitim-öğretiminin ve görsel sanatlar dersinin gerekliliğini ortaya çıkarmak araştırmanın önemini oluşturmaktadır. Araştırma nitel araştırma yöntemiyle yapılmış olup kitap, makale gibi kaynaklara bakılıp literatür taramasına gidilmiştir. Araştırmanın evrenini özel eğitilmiş çocuklar ve görsel sanatlar dersi oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda; Özel eğitilmiş çocuklara yaptırılan görsel sanatlar uygulamaları ile ortaya çıkardıkları ürünlerin onların yaratıcılıklarının harekete geçirmesini sağladığı bu yolla da bu çocuklarda psikolojik, sosyolojik, problemler karşısında psiko-terapik bir kazanım sağlayarak onların özgüvenlerinin artmasını, psikolojik açıdan rahatlamalarını, mutluluklarının artmasını, sosyal iletişimlerinin-becerilerinin gelişmesini sağladığı, zihinsel açıdan da gelişimlerine önemli katkıda bulunduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: Yaratıcılık, Özel eğitim, Görsel sanatlar, Çocuk

CREATIVITY AND DEVELOPMENT OF CREATIVITY OF SPECIALLY EDUCATED CHILDREN THROUGH ART EDUCATION

Abstract

Special education is an area that needs to be emphasized today. Specially trained children may have different biological-physiological, mental structures than normal individuals. For this reason, the education and training of these individuals should be carried out with a special program. Educational institutions do their best for the mental development of every child. In order for children to realize themselves and be productive, it is essential that they receive education. Education-training is also an important

element of creativity in children's mental and spiritual development. It is necessary to develop creative elements in the development of specially educated children. One of the important lessons that should be used to develop the creativity of specially educated children is the visual arts course. The aim of this research is to understand creativity and to reveal the benefits of visual arts education in developing the creativity of specially educated children. The importance of research is to reveal the place of creativity in development, the need for education and training of specially educated children and the course of visual arts. The research was conducted by qualitative research method and sources such as books, articles were looked at and literature was scanned. The universe of research consists of specially trained children and a visual arts course. As a result of the research; Specially trained children's visual arts practices commissioned to provide them with the products they produced these children and to mobilize their creativity in psychological, sociological, problems of psycho-therapeutic by providing a gain to increase their confidence, psychologically, to relax, to increase their happiness, to ensure the development of social communication skills, a substantial contribution to the development from a mental perspective has emerged.

Keywords: Creativity, Special Education, Visual Arts, Children

1.1. Araştırmanın Amacı:

Araştırmanın amacı; Yaratıcılığı anlamak ve Özel eğitimli çocukların yaratıcılıklarının geliştirmelerinde görsel sanatlar eğitiminin yararlarını ortaya çıkarmaktır.

1.2. Araştırmanın Önemi:

Yaratıcılığın gelişimdeki yerini, özel eğitimli çocuklarının eğitim-öğretiminin ve görsel sanatlar dersinin gerekliliğini ortaya çıkarmak araştırmanın önemini oluşturmaktadır.

1.3. Yaratıcılık

Yaratıcılık, 21. yüzyıla gelmemize rağmen halen tanımlanması en güç kavramlardan biri olma özelliğini devam ettirmekte ve yaratıcılığın temelinde, akıcı, özgün ve esnek düşünebilme, dolayısıyla sorun çözebilme becerisi yatmaktadır. Akıcı düşünebilmek, kısa sürede, ardı ardına birçok düşünce ve görüş öne sürebilmektir (www.aymavisi.org). Örneğin; “yüz ne demektir?” sorusuna verilen yanıtta “yüz” kelimesinin anlam ve türevlerine ilişkin çok yönlü yanıtlar alabilmek akıcı düşünebilme olarak tanımlanır. Ayrıca “sezgi, merak ve mecaz” yaratıcılığa ortam hazırlayan en önemli unsurlardır.

Yaratıcılık, kişilerde doğuştan gelen bir özelliktir. Her insanda az veya çok bazı yaratıcı belirtiler ve özellikler vardır. Yaratıcılık, sınırları olmayan, geliştirilebilen bir eylemdir. Öğrenilmez fakat uygun koşullar sağlandığı takdirde geliştirilebilir. Bir başka deyimle sanatsal açıdan yaratıcılık, toplumun ekonomik veya sosyal yapısının sanatçının kişiliği tarafından sorgulanıp, düşünceleriyle yoğrulup, yeni-özgün bir biçim oluşturmasıdır. Buna bağlı olarak yaratıcılık; insan doğası gereği tüm insanlarda değişik derecelerde ve boyutlarda var olan, geliştirilebilir özel bir yeti olarak ele alınıp yaratma eyleminin somutlaşması olarak ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle yaratıcılık sosyo-kültürel çevreyle yakından ilgili güç olarak düşünülebilir (Parsıl, 2012;12).

Yaratıcılık ve yaratıcı düşünme toplumsal sorunların çözümünde de bireylere ışık olmaktadır. Giderek çoğalan bilgi birikiminin eğitim yolu ile aktarılmasının olanaksızlığı karşısında, bireylerin kendi kendilerine bilgi edinmeleri ve sorunlarını kendilerinin çözme zorunda kalmaları yaratıcı düşünmenin ve yaratıcı olmanın önemini ortaya koymaktadır.

1.3.1. Yaratıcılık nedir?

Torrence, Yaratıcı Düşünme El Kitabında (Torrence Test of Creative Thinking) yaratıcılığın tanımını şu şekilde yapmaktadır: “Yaratıcılık, sorunlara; bozukluklara, bilgi eksikliğine, kayıp ögelere, uyumsuzluğa karşı duyarlı olma; güçlüğü tanımlama, çözüm arama, tahminlerde bulunma ya da eksiklere ilişkin denenceler geliştirme, bu denenceleri değiştirme ya da yeniden sınıama, daha sonra da sonucu başkalarına iletmektir” (Sungur, 1997:13).

Yaratıcılık, farklı disiplinlerin ve düşüncelerin sınırlarını aşan duygular ve düşünceler arasındaki etkileşimdir (Robinson, 2003:117).

Yaratıcılık; Hazırlık, ortaya çıkma süresi, aydınlanma, gerçekleştirme, problem ya da plan sunumu, tepki geliştirme ve sonuçtur (Singer-Singer, 1998:340-341).

John Berger ise; Yaratma gibi görünen şey aslında aldığı biçim verme olarak tanımlamıştır (Gürkök. 2005: 63).

Yaratıcılık ile ilgili bu tanımların ortak noktası, sorunlara farklı bir bakış açısı ile bakarak çözüm yolları bulabilmektir. Yaratıcılık üzerine yapılan bilimsel, sanatsal ve eğitimsel araştırmaların dayandığı nokta yaratıcılığın sorun çözme süreci olduğudur. Bu da yaratıcılığın temelinde olan akıcılık, esneklik, problemlere karşı duyarlılık, özgün düşünerek yeniden tasarlama becerisi ile sağlanabilir.

1.3.2. Yaratıcılık ve Eğitim

Eğitim alanında yaratıcılık çalışmalarının ivme kazandığı yıllar 1950’li yılların başıdır. Guilford’un Amerikan Psikologlar Derneğinde, sanayi toplumu olmanın ve küreselleşmenin gereksinimi olarak yaratıcılığın önem kazandığı ve eğitim alanında da yaratıcılık çalışmalarına gereksinim olduğuna dair yaptığı çağrıdır. Bu çağrıdan sonra Sovyetlerin ilk yapay uydu Sputnik’i fırlatması ve kazandığı başarı ise yaratıcılık çalışmalarına hız kazandıran bir diğer gelişme olmuştur. Sovyetlerin bu başarısını anlamaya çalışan gelişmiş ülkeler, başarının kaynağının üstün yeteneklilerin eğitimi ve yaratıcılığa teşvik edilmesi olduğunu görmüşlerdir. Bu iki olay yaratıcılık çalışmalarının sayısını artırmıştır (Bacanak ve Özaşkın, 2016: 214).

Yaratıcılık çalışmaları sayısal olarak artmasına rağmen bazı sıkıntılar da baş göstermiştir. Plucker, Beghetto ve Dow’un (2004) yaptığı bir araştırmada yaratıcılıkla ilgili çokça alıntılanan 90 çalışma ele alınmış ve bu çalışmaların sadece %38’inde yaratıcılık tanımının yapıldığı görülmüştür. Kaufman ve Beghetto’nun (2009) bir çalışmasında ise, tek bir veri tabanı tarandığında 10 binden fazla yaratıcılıkla ilgili çalışma olduğu görülmüştür (Bacanak ve Özaşkın, 2016: 215).

Yaratıcılık, büyük ölçüde, doğuştan gelen yeteneklere dayalıdır. Olaya bu açıdan bakıldığında, Pascal, Einstein, Newton, Beethoven, Mozart ve Van Gogh gibi bilim adamları ve sanatkârlar yaratıcı insanların örnekleridir. Bazılarına göre, insanın doğuştan getirdiği eğilimleri vardır. Bu eğilimler eğitimle geliştirilerek topluma yaratıcı insanlar kazandırılabilir. Eğer

yaratıcılık başlangıçta belirtildiği gibi büyük ölçüde doğuştan getirilen özelliklere dayalı ise genetik çalışmalardaki gelişmelerle (DNA şifrelerinin çözümlenmesiyle) yaratıcı insan yetiştirme yolları bulunabilir. Örneğin astımın şifresi bulunmuştur, embriyoya veya yeni doğan bebeğe yapılan biyokimyasal bir girişimle onun daha sonraki yıllarda astıma yakalanma olasılığının ortadan kaldırılabileceği bilinmektedir. Ancak, bu çalışmalar yıllar alabilir. Eğer yaratıcılık, eğilimlerin geliştirilmesi ise eğitimcilerin bireyin eğilimlerini zenginleştirecek uygun eğitim ortamının nasıl olabileceğini belirlemeleri beklenir.

1.3.3. Yaratıcılığın Zenginleştirilmesi

Günümüzde yaratıcılığı zenginleştirici üç yaklaşım gözlenmektedir.

1.3.3.1. Bireyin yaratıcılığını destekleyen bir ortam oluşturma:

Bunun için, aile üyeleri ve öğretmenlerce, öğrencilerin kendi kendilerine başlattıkları öğrenmelere, alışılmamış görüşleri dışa vurmalarına çocukluk ve ergenlik döneminde izin verilmeli ve birey cesaretlendirilmelidir. Eleştiriler, ürünlerin mükemmelleşmesine yardımcı olur. Ancak, deneyimlerin başlangıç dönemi olan çocukluk ve ergenlik yıllarında, sadece olumlu ve yapıcı eleştiriler ürünlerin gelişmesini sağlar.

Öğrencinin hazırbulunuşluk düzeyine uygun, yaratıcılığı zenginleştirecek şekilde düzenlenmiş öğretim gereçleri geliştirilmelidir. Örneğin, okul öncesi dönemde çocuklara bol miktarda sanat, fen ve doğa çalışmalarıyla ilgili gereçler, arandığında bulabilecekleri şekilde hazırlanmalıdır. 4-5 yaşlarındaki bir çocuğun parmak kasları piyano çalacak kadar gelişebildiği için, ona piyano çalma olanağı sağlanmalı ya da soyut işlemlerin ve düş gücünün hızla geliştiği 11-15 yaşlarında bireylerin özgün şiir ve öykü yazma, resim yapma, bilimde tasan geliştirme denemelerine olanak sağlanabilmelidir. Tıpkı zekânın hızlı geliştiği dönemlerde çocuklara bilişsel süreçleri geliştirici gereç ve etkinliklerin sunulduğu gibi.

Torrance, yaratıcı problem çözme davranışının geliştirilmesinde, öğretimsel gereç ve etkinliklerin üretilmesini esas alır: Örneğin, problem çözme modelinde öğrenciler öğretimle disiplinli bir biçimde problemlere yaklaşmayı, önemli bilgileri kabul etmeyi, seçenek üretmeyi ve gruplama becerilerini zenginleştirmeyi öğrenir. Ayrıca, Klausmiere, özgün ürün oluşturmaya tutum ile ilgili gördüğünden, yaratıcılıkta erişiyi sağlamak için, öğrenciye önce olumlu tutumun kazandırılmasını önerir. Üstün zekâlı çocukların ilk yıllarda tanınarak özel eğitim programlarından geçirilmesi, özellikle gelişmiş ülkelerde oldukça yaygındır. Yaratıcı bireylerin de yaşamın ilk yıllarında tanınarak özel eğitim programlarıyla yetiştirilmesi, toplumda yetenekli insanların sayısını çoğaltacaktır. Ülkemizde İdil Biret ve Suna Kan'ın yetenekleri okul öncesi dönemde fark edilerek özel bir yasayla yurt dışında eğitilmeleri sağlanmıştır (Ülgen, 1990:15).

Böylelikle Türkiye, dünyaca ünlü iki sanatçı kazanmıştır. Uzun vadeli ve daha kapsamlı yasalar geliştirilerek daha fazla sayıda insan yurt içinde, gerekirse yurt dışında yetiştirilebilir. Kuşkusuz, bu yasadan yararlanacak insanlar için, yaratıcılık testi ve bunun yanında bir de ölçüt geliştirilmelidir. ABD'de "National Merit" bursunun verilmesinde, öğrencilerin zekâ testinden aldıkları puanın yanında, yaratıcılık testinden aldıkları puan da dikkate

alınmaktadır. Lise öğrencilerini değerlendirmek için, aşağıdaki yaratıcılık ölçeği kullanılmaktadır (Klausmiere).

1.3.3.1.1.Yaratıcı Bilim Ölçeği:

✓Profesyonel topluluklarca desteklenen bilimsel toplantılarda özgün bildiri sunma.

✓Bilimsel araştırma yeteneğinde ödül alma.

✓Kendi isteğiyle bilimsel aygıt yapma.

✓Bir aygıt patenti bulma.

✓Bilim dergisinde bilimsel makale yayınlama (Ülgen, 1990:15).

1.3.3.1.2 Yaratıcı Sanat Ölçeği:

✓Bir ya da daha fazla konuşma 33ödülü kazanma.

✓Gazete ya da magazinde şiir veya öykü gibi yayınlan bulunma.

✓Yaratıcı yazmada ödül alma.

✓Sanat alanına göre benzeri etkinlikler... (Ülgen, 1990:15).

1.3.3.2. Yanal (lateral) düşünme:

Bu model Edward de Bono ile geliştirilmiştir. Mantiğa ters düşen düşünmeyi cesaretlendirir. Beynin sağ yarım küresiyle bilgi işlem gibi, sınır dışı düşünme ve olaya farklı bakış açısı geliştirmeyi esas alır (Kuvanç, 2008:37).

1.3.3.3. Sosyodramatik model kullanma:

Torrance'ın geliştirdiği bu modele göre, önce bireyin problemle ilgilenmesi sağlanmalıdır. Sonra onun çevresinde psikodrama* geliştirilmelidir. Bireyde yaratıcılığı geliştirebilecek, bu süreçte aşağıdaki ilkeler dikkate alınmalıdır.

a. Problemlerle ilgili çatışma ve sonuçları geliştirmede, kilit karakterlerin düşünülmesi ya da bulunması sağlanmalı.

b. Ürüne dinleyicilerin de katılması sağlanmalı.

c. Çatışan düşünceleri belli etme ve çatışmaları çözme denemeleri geliştirilmeli.

d. Olayı çözümlenme durumunda, önemli noktalarda, yeri geldikçe etkinliğe ara verilmeli. (Ülgen. 1990: 16)

Özel Eğitimli Çocuklarda Sanat Eğitimi Yoluyla Yaratıcılığın Geliştirilmesi

Yaratıcı düşünce yapısına sahip bütün çocukların önceden deneyimlediği durumların yanı sıra şartlandığı duruma da kolaylıkla uyum sağladığı söylenebilir.

Kimi özel eğitime muhtaç çocuklar kendi koşulları doğrultusunda daha önce yaşadığı, gördüğü, çözümleyici mücadelelerini karşılaştıkları durum ve sorunlarda da kullanabilmektedirler. Kimi özel eğitime muhtaç çocuklar daha ileri çözümler de üretebilmektedir. Daha önce karşılaşmadığı bir problem karşısında yeni çözüm yolları bulabilmektedirler. Elbette şu gerçeği göz ardı etmemek lazım bazı engel türleri zihinsel problem içermeyen engel türleridir. Örneğin görme engelliler, işitsel engelliler ve ortopedik engellilerdir. Bu tür engelle sahip bireyler ikincil bir zihinsel açıdan sıkıntı yaratacak bir engele

sahip değilseler zihinsel süreçlerini engelin izin verdiği kadar normal bireyler gibi kullanıp olaylara çözüm üretmede yaratıcı tavırlar gösterebilirler.

Özel eğitime muhtaç çocuklar, ister zihinsel açıdan hafif ve orta engelli olsun isterse zihinsel engeli olmasın tüm çocuklar sanatsal faaliyetlerde farklı malzeme, farklı teknik ve fikirleri kazanma şansı gördükleri için farklı durumlar karşısında yeni ve etkileyici çözümler üretmesi yolunda zihinsel bir egzersiz yapma şansı kazanmaktadırlar.

Her birey kendine ait yapısal, karakteristik ve kalıtsal özelliklere sahiptir. Yani kısacası birey özgün bir yapıya sahiptir. Sanatsal faaliyetler özgün tavırların önünü açmaktadır. Sanatsal faaliyetler ifade biçimi açısından kendinin tamamlaması ve kendini bireysel ifade etmesi için özel eğitilmiş çocuklara büyük fırsatlar tanımaktadır. Özel eğitilmiş çocuklar bir görsel sanat uygulaması yaptığında ister yardımla ister kendi başına olsun özgüveni yerine gelmektedir. Ayrıca bu sanatsal eylemleri yaptığında büyük mutluluk hissetmekte psikolojik doygunluk ve rahatlık hissetmektedir. Ayrıca etkinlikler arasında oluşan iletişim sosyalleşmesi açısından büyük katkı sağlamaktadır.

Görsel sanatlar uygulamaları özel eğitilmiş çocukların kendilerini ifade zorlandıkları, ifade edemedikleri yâda farklı bir ifade yolu olarak kullanabilecekleri bir iletişim aracı olabilmektedir. Örneğin orta düzeyde bir zihinsel engelli öğrenci ailesine olan sevgisini ifade etmekte zorlanabilir. Bunu yaptığı iki ya da üç boyutlu bir çiçek formunu ailesine vererek anlatabilir. Ya da çocuk kendini özgün ifade biçimi ile görsel bir çizimle ifade edebilir. Aynı şekilde içinde yaşadığı problemleri görsel sanatlar aracılığıyla bir iletişim kanalı olarak istemli ya da istemsiz-içgüdüsel anlatım yolu bulabilir. Görsel sanatlar aracılığıyla kendini ifade için yol arayan engelli çocuk yaratıcılık yönünü zorlayacaktır.

Özel eğitim çocukları engellerinin kendilerini kısıtlamalarından ötürü kimi aktivitelerden, yetenek gerektiren becerilerden, sosyal ilişkilerden, bilişsel ve bedensel gelişimlerden, kendini ifadeden kısmen yâda tamamen mahrum kalabilmektedirler. Sanat eğitimi ortamı ise bu çocuklara yaşadıkları ortam ve durum dışında yeni bir algılama, düzenleme, tanımlama, çözümlenme, beceri kazanma, iletişim kurabilme imkânı tanımaktadır. Böylece karşılaştıkları yeni algısal durum onların yaratıcılıklarının harekete geçmesine yardımcı olmaktadır.

Görsel sanatlar uygulamalarında çocuklar bazı etkinliklerde ayrıntılı çalışmak zorundadırlar. En ince ayrıntısına kadar kesme-yırtma, bükme, şekil verme, görselde ayrıntıyı düşünme-verme eylemlerini yerine getirirler. Böylece özel eğitim çocukları görsel sanatlar uygulamalarıyla bütün içerisinde ayrıntıyı görebilme, bütün içerisinde parçaları bir araya getirerek bütünü oluşturabilme, ince kas becerileri kazanabilme ve bu yolla üretkenliği zenginleştirme becerilerini kazanmaktadırlar. Farklı bakış açısı kazanan öğrenciler olaylara ve durumlara derinlemesine bakabilme ve olayları birleştirme, bütün halinde görebilme yetisini kazanarak yaratıcılıklarını doğru kanalize edebilirler.

Özel eğitilmiş çocuklara yaptırılan görsel sanatlar uygulamaları ile ortaya çıkardıkları ürünler onların yaratıcılıklarının harekete geçmesini sağlar. Böylece bu çocuklarda psikolojik, sosyolojik, problemler karşısında psiko-terapik bir kazanım sağlayarak onların özgüvenlerinin artmasını,

psikolojik açıdan rahatlamalarını, mutluluklarının artmasını, sosyal iletişimlerinin-becerilerinin gelişmesini sağlar. Örneğin yaşadığı psikolojik bir soruna yönelik resim çizen bir engelli çocuk kendini ifade ederken çözümlene ve üretme çabasına girer. Hem resimsel bir ifade yolu bulma çabası hem de içini resim aracılığıyla dökerek konuşan insanın terapi olması gibi terapi olur.

Özel eğitime muhtaç üstün zekâlı çocuklar ise olayları farklı biçimde yorumlamakta, problemleri farklı ve hızlı çözebilmektedir. Görsel sanatlar uygulamalarıyla üstün zekâlı çocuklar zihinsel ifade açısından farklı olguları kullanma, geliştirme ve üretme getirilerine ulaşırlar. Yaratıcılıkları üst noktada olan üstün zekâlılar yaratıcılıklarını geliştirme olanağını bu uygulamalar ile bulurlar. Farklı malzeme kullanma, olanın dışında ürün ortaya koyma, kişiliğini yansıtabilme ve buna ek birçok kazanımla üstün zekâlı bireyler görsel sanatlar uygulamalarıyla gelişimlerini ve üretkenliklerini arttırmışlardır.

Var olanın sunumu ve devamlılığı insanları sabit bir durumda tutar. Fakat insanları değişen ve gelişen bir dönemde farklı seçeneklere yönlendirmek gereklidir. Görsel sanatlar uygulamaları hem tekniksel farklılıklarla hem de düşünsel ifade açısından özel eğitimli çocukları geliştirmekte ve olumlu değişimlerine katkı sağlamaktadır.

Günümüzde birçok özel eğitim kurumunda temel fizyolojik, sosyolojik, eğitimsel araç olarak görsel sanatlar eğitimi başrolde kendini göstermektedir. Birçok engel türünde doğrudan eğitim yapılamamakta ve farklı eğitim araç ve gereçleriyle birlikte görsel sanatlar eğitimi temel eğitim-öğretim aracı olmaktadır.

Elbette her engellinin yaratıcılığı ve elde ettiği ürün aynı değildir. Bireysel, eğitimsel ve engelse durumlar bu farklılıkları ortaya çıkarmaktadır. Yaratıcılığı her birey içinde aynı tanımlamak doğru değildir. Örneğin normal bir birey için oyun hamuruyla şekil vermek normal bir eylem iken orta dereceli bir zihinsel engellinin zihinsel engelinden ötürü elini ve zihnini kullanma becerisi düşük olduğundan onun yapması büyük bir başarıdır. Veyahut üstün zekâlı bir bireyin oyun hamuruna şekil vermesi değil, oyun hamuruyla yeni bir buluşun tasarımını yapması yaratıcılık göstergesidir. Kısaca özetlersek her özel eğitimli bireyin, kendi içerisinde zekâ ve engel durumuna göre yaratıcılık tavırları değişkenlik gösterir.

Ayrıca her engel grubunun kendi içerisinde de çocuğun yaşadığı toplum, aldığı eğitim, gelişimsel durumu, psikolojisi, farklı yaratıcı durumlar ortaya çıkarmasına neden olur.

Çocukluk döneminin en önemli özelliklerinden bir tanesi onların hayal gücüdür. Çocuklar kendi hayal dünyalarında bir oyun nidasıyla gezinir ve yaşarlar. Çocuklar gerek oynadıkları oyunlarda kurdukları oyunlarla gerekse görsel sanatlar uygulamaların kendilerine verdiği imkân ölçüsünde hayallerini aktarma ve gerçekleştirme olanağı bulurlar. Yaratıcılıkta düşünme, hayal etme, kurgulama önemli öğelerdir. Özel eğitimli çocuklarda hayallerinde erişmek istedikleri durumları sanat etkinlikleriyle yansıtip aktarırlar. Böylece kendilerini hem ifade hem de gerçekleştirme fırsatı yakalarlar. Bazı engel türlerinde çocuklar düşüncelerini, fiziksel yoksunlukların getirdiği engelleri hayal edip bunu görsel sanatlar aracılığıyla dışa aktarmaktadırlar. Bu aktarımla engelli çocuk zihinsel gelişimine katkıda bulunmakta, sosyal ilişkilerini arttırmakta, benlik kazanımı sağlamakta,

duygusal doyuma ulaşmaktadırlar. Hayal kurmak yaratıcılığın en önemli parçasıdır.

Hayaller çocukların ilgi alanlarına kaymalarına yardımcı olan bir araçtır. Hayal ile çocuk olmak istediği karakter rolünü imgesel yaşar kişilik ve kimliğini orada oluşturmaya başlar.

YÖNTEM

Araştırma nitel araştırma yöntemiyle yapılmış olup kitap, makale gibi kaynaklara bakılıp literatür taramasına gidilmiştir. Araştırmanın evrenini özel eğitilmiş çocuklar ve görsel sanatlar dersi oluşturmaktadır.

SONUÇLAR

Araştırmanın sonucunda; Özel eğitilmiş çocuklara yaptırılan görsel sanatlar uygulamaları ile ortaya çıkardıkları ürünlerin onların yaratıcılıklarının harekete geçirmesini sağladığı bu yolla da bu çocuklarda psikolojik, sosyolojik, problemler karşısında psiko-terapik bir kazanım sağlayarak onların özgüvenlerinin artmasını, psikolojik açıdan rahatlamalarını, mutluluklarının artmasını, sosyal iletişimlerinin-becerilerinin gelişmesini sağladığı, zihinsel açıdan da gelişimlerine önemli katkıda bulunduğu ortaya çıkmıştır.

Özel eğitilmiş çocuklar zihinsel açıdan sıkıntı yaratacak bir engele sahip değilseler zihinsel süreçlerini engelin izin verdiği kadar normal bireyler gibi kullanıp olaylara çözüm üretmede yaratıcı tavırlar gösterebilirler.

Özel eğitilmiş çocuklar sanatsal faaliyetlerde farklı malzeme, farklı teknik ve fikirleri kazanma şansı gördükleri için farklı durumlar karşısında yeni ve etkileyici çözümler üretmesi yolunda zihinsel bir egzersiz yapma şansı kazanmaktadırlar.

Görsel sanatlar uygulamaları özel eğitilmiş çocukların kendilerini ifade zorlandıkları, ifade edemedikleri yâda farklı bir ifade yolu olarak kullanabilecekleri bir iletişim aracı olabilmektedir.

Sanat eğitimi ortamı bu çocuklara yaşadıkları ortam ve durum dışında yeni bir algılama, düzenleme, tanımlama, çözümlenme, beceri kazanma, iletişim kurabilme imkânı tanımaktadır.

Görsel sanatlar uygulamalarında çocuklar bazı etkinliklerde ayrıntılı çalışmak zorundadırlar. En ince ayrıntısına kadar kesme-yırtma, bükme, şekil verme, görselde ayrıntıyı düşünme-verme eylemlerini yerine getirirler. Böylece özel eğitim çocukları görsel sanatlar uygulamalarıyla bütün içerisinde ayrıntıyı görebilme, bütün içerisinde parçaları bir araya getirerek bütünü oluşturabilme, ince kas becerileri kazanabilme ve bu yolla üretkenliği zenginleştirme becerilerini kazanmaktadırlar. Farklı bakış açısı kazanan öğrenciler olaylara ve durumlara derinlemesine bakabilme ve olayları birleştirme, bütün halinde görebilme yetisini kazanarak yaratıcılıklarını doğru kanalize edebilirler.

Görsel sanatlar uygulamalarıyla üstün zekâlı çocuklar zihinsel ifade açısından farklı olguları kullanma, geliştirme ve üretme getirilerine ulaşırlar.

Her özel eğitilmiş bireyin, kendi içerisinde zekâ ve engel durumuna göre yaratıcılık tavırları değişkenlik gösterir.

Yaratıcılıkta düşünme, hayal etme, kurgulama önemli öğelerdir. Özel eğitilmiş çocuklarda hayallerinde erişmek istedikleri durumları sanat

etkinlikleriyle yansıtip aktarırlar. Böylece kendilerini hem ifade hem de gerçekleştirme fırsatı yakalarlar. Bazı engel türlerinde çocuklar düşüncelerini, fiziksel yoksunlukların getirdiği engelleri hayal edip bunu görsel sanatlar aracılığıyla dışa aktarmaktadırlar.

KAYNAKLAR

BACANAK, Ahmet., ÖZAŞKIN, Ayşe Gül. (2016). Eğitimde Yaratıcılık Çalışmaları: Neler Biliyoruz. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi. Haziran Cilt:5 Özel Sayı. 214-215

GÜRKÜK, Tuğba. (2005). Sanat ve Yaratıcı Sanat. İstanbul: Nelli Sanat Evi Yayınları.

KUVANÇ KAPAR, Elif Burcu, (2008). Yaratıcı Yazma Tekniklerinin Öğrencilerin Türkçe Dersine İlişkin Tutumlarına Ve Türkçe Dersindeki Başarılarına Etkisi. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

PARSIL, Ümit. (2012). Sanatta Yaratıcılık, İstanbul: An Yayınları.

PARSIL, Ümit. "Yaratıcılık Nedir?" <https://aymavisi.org/psikoloji/yaraticilik%20nedir.html> Erişim: 16.09.2020

ROBİNSON, Ken. (2003). Yaratıcılık Aklın Sınırlarını Aşmak, (Çev. Nihal, G. Koldaş) İstanbul: Kitap Yayınevi.

SUNGUR, Nuray. (1997). Yaratıcı Düşünce. İstanbul: Evrim Yayınları.

SİNGER, Dorothy – SİNGER, Jerome. (1998) Çocuklarda Yaratıcılığın Gelişimi, (Çev. Nurdan Cihanşümul) İstanbul: Gendaş Yayınları,

ÜLGEN, Gülten. (1990). Yaratıcılık ve Eğitim. Yaşadıkça Eğitim Dergisi, Ekim-Kasım-Aralık Sayı:13. İstanbul. 14-16